

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КІРОВОГРАДСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО»

Впровадження сучасних читацьких технік в освітній процес початкової школи

(з досвіду роботи вчителя початкових класів
КЗ «Тарасівський ліцей» Кетрисанівської сільської ради
Кіровоградської області» Марії Луценко)

*Друкується за рішенням науково-методичної ради
комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»
(протокол від 11 червня 2024 р. № 3)*

Кропивницький
2024

УДК 373.3.016:028(072)

Впровадження сучасних читацьких технік в освітній процес початкової школи (з досвіду роботи вчителя початкових класів КЗ «Тарасівський ліцей» Кетрисанівської сільської ради Кіровоградської області» Марії Луценко) / укладач Н.Г. Тіхонова. Кропивницький: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2024. 46 с.

У виданні представлено матеріали з досвіду роботи вчителя початкових класів комунального закладу «Тарасівський ліцей» Кетрисанівської сільської ради Кіровоградської області» Марії ЛУЦЕНКО. Запропоновані напрацювання вчителя спрямовані на висвітлення важливих напрямів педагогічної діяльності для стимулювання та підвищення бажання учнів щоденно читати за підтримки та у співпраці педагогів з батьками.

Видання адресовано педагогам та батькам, які зацікавлені у формуванні та удосконаленні навички щоденного читання в учнів початкової школи.

Рецензенти:

- Жигора І. В. – доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, кандидатка філологічних наук;
- Черненко І. П. – старший вчитель комунального закладу «Тарасівський ліцей» Кетрисанівської сільської ради Кропивницького району Кіровоградської області.

Відповідальний за випуск – Віталій ДМИТРУК

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
РОЗДІЛ 1.	
Стратегія читання: значення культу книги для людини.....	5
Сучасні діти – вундеркінди.....	7
Пріоритети читання: всі за чи проти?.....	8
Час змін: цифровізація.....	10
РОЗДІЛ 2.	
Читацька звичка: як розвинути її у дітей та батьків.....	11
Азбука: навчаємося разом.....	11
Батькам на замітку.....	13
Щоб навчання не стало Сізіфовою працею.....	15
Наш пустунчик: багато знає, тільки нічого не вміє.....	16
РОЗДІЛ 3.	
Читацькі техніки для учнів: методичні напрацювання.....	18
Про одне із найбільших див Всесвіту.....	18
Вправи швидкочитання.....	20
КОНСПЕКТИ УРОКІВ.....	27
Літературне читання.	
Тема. Леонід Глібов. «Зозуля і Півень».	
Викривальний та повчальний зміст байки.....	27
Українська мова, 4 клас.	
Тема. Повторення вивченого про іменник як частину мови.....	31
Я досліджую світ, 4 клас.	
Тема. Де шукати скарби України?.....	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	43
ДОДАТОК.....	45

ПЕРЕДМОВА

Сучасний період розвитку суспільства, оновлення всіх сфер його соціального й духовного життя потребує якісно нового рівня освіти. Одним із чинників підвищення рівня розвитку сучасного суспільства, зокрема в галузях інформаційної, освітньої, пізнавальної, професійної діяльності є, за даними дослідження проведеного на замовлення державної установи «Український інститут книги» (32 % опитаних), «читання в контексті медіаспоживання та життєконструювання» [18].

Останнім часом реформування сучасної початкової школи висвітило освітню проблему стосовно погіршення та знецінення процесу читання української книги як засобу навчання та виховання підростаючого покоління. Поширеною причиною нечитання є відсутність бажання/потреби (мотивації читати книжки, сучасні читачі не пов'язують читання з успіхом.

У представленому дослідженні досвіду роботи ЛУЦЕНКО Марії Петрівни, вчительки початкових класів комунального закладу «Тарасівський ліцей» Кетрисанівської сільської ради Кропивницького району Кіровоградської області, висвітлюються важливі напрями педагогічної діяльності, що стимулюють та підвищують бажання учнів читати. Чітко простежується розуміння педагогинею необхідності впровадження різних читацьких технік в освітній процес початкової школи з метою активізації читацького досвіду здобувачів освіти, спрямування їхніх читацьких інтересів та розвитку інтересу до самостійного читання, а також важливості відповідального ставлення батьків до прищеплення дітям любові до книжки через підтримку їхнього щоденного читання як звички.

У виданні вміщено вправи на швидкочитання, плани-конспекти до уроків в початкових класах та рекомендаційні матеріали для батьків здобувачів освіти, головна мета яких - підтримка в бажанні читати, перетворивши цей процес на щоденну звичку.

Наталія ТІХОНОВА

РОЗДІЛ 1.

СТРАТЕГІЯ ЧИТАННЯ: ЗНАЧЕННЯ КУЛЬТУ КНИГИ ДЛЯ ЛЮДИНИ

*Книга – одне з найважливіших джерел
радості мислення, людської гідності.*

Василь Сухомлинський

<https://depositphotos.com/ua/vector/little-boy-studies-book-objects-take-book-220531688.html>

Книга – мудрий порадник, джерело знань, вчитель – наставник, що навчає мовчки. Вона не знає ледарів, неграмотних та байбак. Це унікальне феноменальне творіння людства в усі часи. Її дарують, обговорюють, нею надихаються, обмірковують, перечитують знову й знов. Не дарма в народі кажуть, що золото добувають із землі, а знання – із книг.

Яке значення для кожної людини має книга? На перший погляд, це збагнути просто неможливо. Уже з раннього дитинства дитячі книжечки допомагають малюку зануритися у світ дива, радують й дають відповіді на тисячі запитань «Де? Чому? Звідки?».

Найперше знайомство з книгою у дитини відбувається з перших років життя, коли несміливі пальчики гортають яскраві сторінки, не вмючи читати й не знаючи навіть літер. Проте різнокольорові малюнки ваблять око, заворожено спостерігаючи, дитина уявляє, фантазує та проявляє емоції.

Сучасне життя без книг просто не існує. І чим швидше дитина опанує навички читання, тим цікавішим буде ритм її життя, бо знання потрібні, як повітря, як світло, як вода й тепло. Без книг люди сліпі й безпомічні, малограмотні й просто нецікаві співрозмовники, яким бракує слів для висловлення власних думок. Чи можливе життя без книг: науково-популярної, художньої, довідкової та методичної літератури? Ні, звичайно!

Як дізнатися про нові відкриття й подвиги, таємниці природи й небачені обрії, зрозуміти сучасний світ й втілити свої мрії в реальність? Тільки за допомогою здобутих знань через читання людина здатна опанувати Всесвіт й

опуститися на дно океану, ознайомитися з таким незвіданим, але вабливим й таким цікавим світом. Зрештою пізнати себе.

03 березня 2023 року Уряд схвалив Стратегію розвитку читання на 2023-2032 роки «Читання як життєва стратегія», розроблену Міністерством культури та інформаційної політики України. Її реалізація має створити умови для формування звички й потреби у читанні всіх українців та стати складовою гуманітарної безпеки України [18].

Сучасні діти потребують споживання «швидкої» інформації з доступних соціальних мереж, відеоконтентів й телебачення, в наслідок чого згасла зацікавленість до книги як засобу для саморозвитку, самовиховання та самоосвіти. Ситуація в країні невтішна: замало кількості виданих книг на душу населення, а показники кількості населення, що читають, стрімко падають. Чому? Багато відповідей на це запитання можна віднайти на шпальтах виданих книг, що роками припадають пилом на полицях й чекають нових читачів.

«Нове покоління» – діти, яким має бути завжди цікаво, змістовно – інакше тісної співпраці й порозуміння з учителем не отримати. Проте, це той випадок, коли не діє зауваження: «Напишу в щоденник...», «Зателефоную батькам...», «Розкажу мамусі...» тощо. Це, на жаль, той випадок, коли їх не дуже цікавить золота медаль, грамоти й дипломи за участь у конкурсах, олімпіадах, вони не хвилюються під час виступів, байдуже реагують на вивчену чи зовсім не вивчену поезію, зате спокійно розмірковують й проявляють власні емоції, не звертаючи уваги на реакції батьків, учителів, друзів, однолітків. Вільні у виборі, Непохитні у переконанні.

Сучасні діти – вундеркінди

<https://depositphotos.com/ua/vector/little-boy-studies-book-objects-take-book-220531688.html>

Світ змінився, міняється світогляд підростаючого покоління. І вчителю необхідно бути завжди на варті нового, цікавого та захоплюючого для маленьких «чомусиків»-вундеркіндів.

Настав час налаштуватися на співпрацю з учнями, щоб бути сучасним, у тренді вчителем. Тим наставником, з яким завжди цікаво та хочеться бути поряд:

1 *«лайфхак»*: «тримай хвилю», тобто слід розуміючим поглядом спілкуватися з дітьми, з розумінням до них ставитися, підтримувати їх, при потребі «стати другом» й психологом, бо цього вимагає час!

2 *«лайфхак»*: надайте право вибору дітям. Слід навчитися довіряти. Тільки такі стосунки можуть побудувати міцний місток гарних відносин.

3 *«лайфхак»*: співпраця, поступи вчителя дітям. Наприклад, при вивченні на уроці теми, яка більш складна для учнів, можна опрацювати її на декілька уроків більше. А наступну тему, якщо вона не така складна, скоротити в часі. Так діти запам'ятають навчальну підтримку педагога й стануть з повагою та розумінням до нього ставитися.

4 *«лайфхак»*: спільні обговорення (робота над проектами, дослідженнями, підготовкою до свят, заходів). Разом ми – сила! Кожна думка важлива! Не засуджувати, не критикувати, а підтримувати. Так діти зрозуміють цінність себе в колективі та значення вчителя, як капітана лайнера «Знання».

5 *«лайфхак»*: концентрація. Під час підготовки вчителя до уроків варто підготувати картинки та інфографіку, які більше зацікавлюють дітей, аніж сухий текст. Яскравість, особливий підбір завдань, постійний рух (зміна видів діяльності зацікавлює дітей).

6 *«лайфхак»*: взаєморозуміння та взаємопідтримка. Щире спілкування на довірливій основі та підтримка стануть в нагоді. Авторитет педагога при цьому підійматися на щабель вище.

Зазначимо, що волелюбні школярі майже не читають, їх приваблює побачене, вони «фотографують» реальність й роблять висновки. Тому саме такий сучасний педагог їм до вподоби [13].

Безсумнівно, сучасні діти особливі. Вони мислять, сприймають, відчують по-іншому, тому до них й потрібний особливий підхід, бо дитина стоїть у центрі, а навколо неї обертається вся педагогічна освіта. Ідеєю дитиноцентризму захоплювався видатний педагог, директор Павлиської школи Василь Олександрович Сухомлинський, фундаментом якого була трьохвекторна спрямованість: педагог – дитина – середовище. Його роботи навчають мудрості: «Серце віддаю дітям», «На нашій совісті – людина», «Виховання почуттів», «Рани дитячого серця», «Народження добра», «Не бійтесь бути ласкавими»...

Рухаймося разом! Співпрацюймо! Розуміймо один одного!

Пріоритети читання: всі «за» та «проти»

<https://depositphotos.com/ua/vector/little-boy-studies-book-objects-take-book-220531688.html>

Читання є показником розвитку пізнавальних та естетичних потреб. Інтерес дітей до різних жанрів художньої літератури змінюється з віком. Саме тому зацікавленість у читанні з раннього віку мотивує до активізації читацького досвіду, спрямування читацьких інтересів та розвитку інтересу до самостійного спілкування з книжкою.

Без щоденного читання сучасна людина не має повноцінного життя. Коли учень початкової школи щодня буде читати бодай декілька сторінок, у нього буде сформована навичка читання, відповідно він матиме високий рівень навчальних досягнень. Читаючи та переказуючи зміст прочитаного, у дитини розвивається пізнавальна активність до отримання знань, бо мудрість, яка закарбована в тестах оповідань, казок, легенд чи переказів, допоможе сформувати особистість допитливою та цілеспрямованою.

Але як зацікавити дитину книгою? Як її налаштувати до пізнання нового через процес читання? Численні дослідження доводять, що дитина, якій читають книги, мимоволі запам'ятовує слова і вже в 4 – 5 років має добре розвинений словниковий запас, швидко запам'ятовує вірші, фантазує та будує діалог. У дітей добре розвинена здатність навчатися навіть тоді, коли вони ще не вміють говорити, проте вони уважно слухають. Тому ніколи не рано читати дитині вголос, а навпаки, якщо не підтримувати інтерес до прослуховування чи читання книги, дитина втрачає в розумовому розвитку та у пізнавальній активності.

Не є секретом й те, що грамотність у дитини прямолінійно пов'язана із навичкою читати. Чим більше дитина читає, тим більше знає. Уміння читати – фундамент знань, і є основним критерієм готовності дитини до першого класу. Та протягом останніх років спостерігається тенденція слабкої зацікавленості до книжки, а відтак рівень мовленнєвої та читацької компетентностей знижується. Цей тривожний симптом слід врахувати, бо під час навчальної діяльності в початковій школі, коли мовлення, словниковий запас й грамотність взаємодоповнюють один одного, підвищується ефективність освітнього процесу.

Читання дитини з раннього віку сприяє активному розвитку нейронних зв'язків у ділянках мозку, які й несуть відповідальність за зв'язне мовлення, розумову діяльність, розвиток пам'яті. Такі діти краще запам'ятовують, розмірковують та мають здатність аргументувати й абстрагуватися. Якщо у батьків немає можливості відвідати виставку, дендропарк чи музей, достатньо прочитати дитячу книжку на задану тему, а при нагоді відвідати зацікавлену дитиною устанovu.

Так щоденне читання батьками дитячих творів вголос з раннього віку має всі можливості змінити свідомість дитини й зацікавити до пізнання й поглиблення знань через дитячу книжку [10].

Та останнім часом в деяких родин, за браком часу чи певного періоду втомлюваності, зберігається тенденція краще ввімкнути малюку мультфільми, ніж прочитати дитячу книжку, запропонувати погратися в онлайн-ігри або гаяти час за гаджетами. Якщо такий спосіб життя стане звичкою, та згодом без допомоги фахівця-дефектолога не обійтись.

Тільки живе спілкування приносить користь. Людині більш необхідні жести, міміка, фізична присутність, взаєморозуміння емоцій, ніж гаджети. Тим паче, цифрові носії приносять дитині негативні емоції: роздратування, злість, істерику, плач, протести.

Щоденні читання, спілкування та проведений разом час зміцнює відносини в родині, між її членами. Дитина має знати з раннього дитинства, що вона потрібна, її присутність радує, а батькам необхідно проявляти свою турботу й любов через читання друкованих видань, придбання нових улюблених книг та стати прикладом в щоденному читанні для дитини.

Час змін: цифровізація

<https://womo.ua/deti-i-gadzhetyi/>

Сучасний світ диктує зміни. І зміни на краще, адже україномовний контент набирає обертів та обирає й знайомить з новими поглядами й пріоритетами у виборі авторів, творів, сучасних героїв. Вже зовсім скоро на полицях книгарень з'являться новинки видань сучасних авторів, які заворожать світ новим подихом доби, світоглядом та правдою буття українців.

Час диктує рух вперед. Так для впровадження змін, крокуючи в ногу з часом, на допомогу здобувачам освіти приходять цифровізація освіти, без якої просто неможливе навчання з ґрунтовними міцними знаннями.

Цифровізація освіти – це впровадження в освітній процес на всіх рівнях сучасних інформаційно-комунікаційних технологій з метою розвитку в молоді ХХІ століття навичок аналізу достовірності отримуваної інформації, застосування критичного мислення, максимального використання в навчальних цілях різноманітного мультимедійного контенту [19].

Найбільше відчули перипетії часу під час «ковідної» кризи (2019-2022 рр.), коли карантинні вимоги з метою збереження здоров'я та життя людей зумовили реформувати процес навчання до дистанційного формату, потім російська агресія породила психологічне пригнічення під час повітряних тривог, атак дронів-камікадзе, зльотів у повітря МіГ-31, під час енергетичного та технологічного відключення.

Враховуючи проблеми сьогодення навчання в освітніх закладах відбувається в трьох формах - онлайн, офлайн і змішаному. Але чи на високому рівні в нас крокує цифровізація освіти? Чи готова кожна родина до навчання онлайн? Такі питання визначить час, над яким плідно слід попрацювати фахівцям цифровізації освіти, представникам вчительської спільноти та психологам.

РОЗДІЛ 2.

ЧИТАЦЬКА ЗВИЧКА: ЯК РОЗВИНУТИ ЇЇ У ДІТЕЙ ТА БАТЬКІВ

Азбука: навчаємося разом

<http://surl.li/skymr>

В домі без книги, як без вікон, – темно.

Українське прислів'я

<https://depositphotos.com/ua/vector/little-boy-studies-book-objects-take-book->

Родина є найпершим й найголовнішим вихователем та вчителем для власного чада, і це не є секретом. Усі засади виховання вбираються із родинного гнізда.

Проте виникають питання: як навчити малюка читати та прищепити любов до книги? У якому віці слід знайомити із буквами, звуками, ознайомити із читанням складів та слів? Та чи є великою трагедією, якщо дитина досягнувши шестирічного віку так й не осягнула читання?

Це аж ніяк не є приводом для хвилювання. Якщо батьки вже помічають зацікавлення дитини до книжки, саме тоді й настає час покрокового знайомства із загадково – дивним світом читання. Якщо ж ні, то в першому класі дитина, разом із однокласниками, та дбайливим батьківським контролем, крок за кроком під керівництвом першого вчителя все надолужить.

Найперше, що слід зробити, це ознайомити дитину із буквами та звуками: беремо до рук буквар. Саме ця найдоступніша до навчання перша книжка навчить покроково: звук – буква – склад – слово – речення. У такій послідовності, від простішого до складнішого, розпочинається етап «**Ознайомлення**».

Наступним є етап – «**Початок**», коли дитина почне розуміти поєднання складів (голосний + приголосний звуки). Так в ігровій формі, за допомогою яскравих ілюстрацій абетки, дитина почне складати слова в склади та прості слова (слід постійно пояснювати прочитані слова, щоб дитина розуміла прочитане нею слово). Якщо дитина любить співати, можна разом із нею вивчати склади, співаючи їх. Наприклад: на – нааааа, мо – мооооо, ні – нііііі, ом – оооооом, ус – ууууус... Необхідно пояснити поняття «букви» та «звук».

Під час вивчення нової букви, слід зацікавити розумника, наприклад, зліпити із тіста чи пластиліну цю літеру, викласти її із паличок чи цукерок,

вермішелі на тарелі, під час вживання їжі, з конструктора, виготовивши «смішну» літеру із посмішкою, що має очі та руки – ноги тощо. Для кращого запам'ятовування можна вивчити напам'ять дитячий віршик про букву, наспівуючи його, фантазуючи, придумати разом веселу казку, де головним героєм буде сама дитина. Такий підхід малюк добре запам'ятає, зацікавиться навчанням.

Працюючи із кубиками, конструктором чи самим букварем важливим є те, щоб дитина читала поскладово, спочатку це буде повільно, згодом темп стане швидшим. Цей період має назву **«Поскладовим»**.

Така систематична робота над опануванням процесу читання приведе до успіху, і згодом дитині не потрібно буде просити батьків прочитати казочку, вона зробить це самотужки. Цей переможний період має назву – **«Щоденний процес»**. Такий підхід увінчається успіхом й стане міцним фундаментом для подальшого навчання. Та ніколи не слід вірити легендам про те що, мовляв, якщо дитина вміє читати, то першого року навчання їй буде не цікаво. Це хибна думка, бо вчитель на урок обирає такі завдання, вправи та ігри, які зацікавлять маленьких допитливих чомусиків працювати інтенсивно потужно та з користю для себе.

Так, враховуючи вподобання дитини та вік, батьки самостійно можуть підібрати відповідну літературу для читання, разом завітати до бібліотеки чи купити новеньку книжечку. Можливо, згодом саме це придбання стане найулюбленішим.

На банальне запитання, буцімто, а що придбати в подарунок до дня народження донечці чи сину, завжди є відповідь найпростіша – книжку, та й ще із власним підписом. У будь-якому віці саме вона стане найкращим цінним подарунком, що запам'ятається на все життя.

Розумійте власних бешкетників навіть тоді, коли розбили улюблену матусину вазу, не бажають їсти суп, галабурдять, отримали незадовільну оцінку... Немає сенсу для обговорення - вазу нову придбаєте. Якщо не таку, то іншу – кращу. Замість супу можна з'їсти кашу. Оцінку виправлять. Тільки любов у магазині чи на базарі не купиш, не обереш, не виправиш. Час швидко мине – маля виросте, а гіркота негативних стосунків запам'ятається назавжди.

Тому любіть власних дітей, які б вони не були.

Батькам на замітку

<http://surl.li/skyql>

Що означає бути справжнім другом власній дитині? Яких стосунків насправді прагне кожна матуся чи тато в родині?

Справжній друг (наприклад, матуся) допоможе прибрати в кімнаті, наведе лад з іграшками-цяцьками, віднесе до смітничка фантики з-під смачних цукерок чи застелить сама дитяче ліжечко? Ні, ні й ще раз ні! Аж ніяк: родина стає справжнім другом для навчання та виховання крихітки, щоб у майбутньому, як прийде час, навчить її долати труднощі самотужки, у проходженні лабіринтів з негараздами без стресів, розпачів та нервових розладів. Як оговтатися? Тільки домовленість у будь-який час та в будь-якому віці допоможе знайти місточок порозуміння та довіри. Почнімо із покрокового навчання читання: без насилля, криків та залякування, а з любов'ю, радістю та задоволенням.

Рекомендації

- Найголовніше – дитина, а не процес читання: поговоріть про вподобання, вясніть жанри, тематику; читацькі звички; слабкі й сильні сторони в читанні; мотивуйте читання.

- Сплануйте та забезпечте свою дитину хорошими книгами, улюбленими авторами; організуйте зручне та улюблене місце для читання, облаштуйте кімнату чи куточок правильним вибором освітлення, колірної гами, відсутністю шуму, інтер'єром, що до вподоби дитині; старшим дітям можна використати додатки (Kindle, iBooks...); порекомендуйте щодня відводити час для читання, починаючи із найменшого в порядку зростання; для формування читацьких смаків дозволяйте робити вибір самостійно.

- Візьміть участь у заході зустрічі з автором, що позитивно вплине на дитину й зацікавить у читанні. Запропонуйте, але вибір за дитиною. Нав'язливий тон буде недоречний!

- Обговоріть час та місце походу до бібліотеки для вибору читацьких вподобань; дайте право дитині самостійно обрати для себе книгу.

- Плідними будуть зустрічі з письменниками, поетами, авторами нових надходжень, культурними діячами в закладі, онлайн-зустрічі, Інтернет-видання, які в доступній формі мотивують до читання, зацікавлено розповідають й цим самим позитивно діють на юного читача.

- Рекомендуйте взяти участь у різних конкурсах (на різних рівнях) читців, читанні друзів, однокласнику, вдома бабусі, братику чи сестричці.

- Сімейне читання – звичка всіх членів родини. Слід відводити певний проміжок часу щодня для читання. Так у дитини народиться щоденна звичка.

- Якщо дитина маленька – слід читати з нею, по черзі або набратися терпіння й слухати поскладове читання. Обговорювати прочитане.

- Так, щоденне читання – звичка, без якої не обійтися!

- Сприяти залученню в конкурсах читців, саме такі заходи прищеплюють любов до рідного слова та розвивають пам'ять, мову, мислення.

- Періодичні видання для кмітливих! Здійсніть передплату на дитячі газети, журнали чи брошури.

- Не змушуйте дитину силою читати, вона має читати для власної потреби – для зацікавлення. Нехай для цього пройде навіть декілька днів. Наберіться терпіння в чеканні.

- Читання має стати необхідністю, а не читання за винагороду. Ніколи не змушуйте читати за «відпочинок з друзями», «цукерки», «солодощі», «подорожі»... Дитина має усвідомити, що читання для неї, а не для когось чи за щось!

- Коли дитина читає, не слід відволікати її, навпаки можна сісти поруч й також взяти до рук книгу. Таке заняття позитивно вплине на дитину.

- Слід залучити дитину до читання книг, замість переглядів у телефоні новин соцмереж. Така перевага принесе позитивні плоди й привчить цінувати книгу, як світоч розуму.

- Після читання слід з дитиною обмінятися думками, в'яснити розуміння тексту, пояснити незрозумілі слова, підтекст речень. Обміркувати теми щодо наступного читання.
- Дивіться фільми, зняті за книгами. Порівняйте побачене, прочитане.
- Читайте вголос! Читайте в парі з дитиною, чергуйте читання абзацами, сторінками, невеликими дитячими оповіданнями!
- Будьте авторитетним, а не авторитарним!
- Читання дасть плоди, якщо робити все з любов'ю! [15]

Щоб навчання не стало Сізіфовою працею...

<http://surl.li/sozcn>

Розумний шукає істину, мудрий дарує її.

Андрій Коваль

Без сумніву, люблячі й свідомі батьки бажають своїм дітям всього найкращого. Та надмірна опіка, сліпе бажання батьків зробити свою дитину «кращою» за когось, «розумнішою» іноді призводить до абсурду.

Так стати недругом можна дитині вже з перших років народження, якщо «повчати» на підвищених тонах, з великими непідйомними вимогами, безглуздими видами роботи, які неефективні або мало ефективні в навчанні, прирікаючи дитину на пекельні муки.

Кожна дитина індивідуальна, неповторна, особлива. Якщо одна може написати ряд паличок з гачками за декілька хвилин, то інша буде писати в рази більше. Так одна дитина запам'ятає віршик за декілька хвилин, а інша втратить цілий день. Але всім батькам слід запастися витримкою й крок за кроком долати разом труднощі без стресів та дитячих травм.

Якщо щоденно тиснути силоміць на дитину й даремно витратити час щоб:

- примушувати писати палички багато сторінок без зупину;
 - читати один й той самий текст багато разів;
 - списувати букви (здавалося б каліграфічно), при цьому не знати правильність їх написання;
 - тиснути на читання складів, слів, пояснення яких не знаєте;
 - вчити невірно складати звукову модель слів;
 - без згоди дитини примушувати відвідувати один або декілька гуртків, які не до вподоби, аргументуючи тим, що це для нього/неї необхідно;
- таке навчання не принесе користі. Воно стане тягарем, викликає небажання дитини навчатися. Це - безплідна, виснажлива праця.
- Навчайте так, щоб не перегнути палку!
- **Шановні батьки! При потребі, звертайтеся за допомогою до кваліфікованих спеціалістів. Або чекайте на першу вчительку, яка неодмінно допоможе!**

Наш пустунчик

<http://surl.li/spadn>

Багато знає, тільки нічого не вміє

Прислів'я

Знайти підхід до навчання, зацікавити до читання, не нашкодити у вихованні та знайти порозуміння – компроміс у стосунках й це основне, до чого прагне кожна родина. Та чомусь інколи через надмірну любов й опіку до власної дитини, батьки не підозрюють, що завдають шкоди своїй дитині, собі, як батькам, й суспільству. Така ситуація відбувається, коли:

- родина робить з дитини центр Всесвіту: усі мають й повинні слугувати тільки їй/йому. Як результат, стаючи дорослими, таким дітям важко

приспосовуються до життя, а відповідні почуття, що їм усі винні, надовго в них «вростають»;

- дитина практично живе без турбот: усе за неї роблять, бо він/вона одна-єдина і найкраща дитина. Тому, найпростіші та найдрібніші питання побуту чи навчання, чи виконання певних завдань, вирішує за дитину кожен член родини: прибирає в кімнаті матуся, портфель складає бабуся, чистить взуття татко, відчиняє щодня вікно дідусь...;

- у книгарні купуються книги дорослими членами родини: дитина не бере участь в обговоренні чи перегляді книги, а тому сприймає книгу для читання як покарання. Більш того, ходять до бібліотеки та з бібліотеки приносять їй повертають книжки також дорослі члени родини, стаючи тим самим слугами для ледаря;

- наділяють дитину владою в родині: вона буде вирішувати, в який час усім читати, коли й куди на цей раз поїдуть в подорож, що сьогодні на сніданок;

- дитина уникає відповідальності: не усвідомлюючи, що кожен працює у силу своїх можливостей, і тільки вона «байдики б'є». Не прибирає за собою, не застеляє ліжко, не складає на полицю книжки;

- коли в дитини основне завдання навчатися, а все інше роблять члени родини. Їх багато: мама зробить бутерброд, тато запросить й зручно посадить за стіл, бабуся приготує їжу й пригостить, потім помие посуд й підмете, а дідусь – змайструє годівничку чи шпаківню на урок технології;

- коли під час вивчення напам'ять вірша чи прозових творів всі члени родини збираються разом й хором «допомагають» вивчити;

- коли дитина росте в «теплих умовах», а батьки проявляють «турботу», не розуміючи, що саме цим шкодять дитині.

Самостійність – риса, що закладає фундамент для формування в майбутньому цілеспрямованості, організованості, активності та подолання перешкод на шляху до здійснення мети.

Допоможіть дитині розкрити крила, а літати вона навчиться самотужки!

РОЗДІЛ 3.

ЧИТАЦЬКІ ТЕХНІКИ: МЕТОДИЧНІ НАПРАЦЮВАННЯ

Про одне із найбільших див Всесвіту...

<https://depositphotos.com/ua/vectors/%D0%B4%D1%96%D1%82%D0%B8-%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B0%D1%8E%D1%82%D1%8C.html>

Хтось колись із наймудріших сказав: «Усе минає, а слово залишається. Зникають у безвісті держави, володарі, раби, на порох розсипаються величні будівлі, вмирають дерева, пересихають ріки, гори перетворюються на купи каміння, все стає тліном і прахом, а написане слово залишається. Залишається і несе крізь час голос людської душі».

Читання – щоденна кропітка практика, яка формує читацьку грамотність та визначає можливості якісного здобуття освіти, забезпечує обізнаність та розширює широкий спектр кола знань, стимулює критичне мислення, поповнює словниковий запас та розширює кругозір. Якщо читання стане дійсно щоденним, то на дитину чекають кардинальні зміни в навчанні та вихованні, принесуть якісні плоди підходи до промоції читання як усвідомленої дозвіллевої практики для саморозвитку, що відповідатиме європейським освітнім та іншим нормам.

Та чи є зацікавлення до читання дитини, якщо в родині батьки надають перевагу мультфільмам, онлайн-іграм та заняттям особистими справами замість читання. Тільки особистий приклад батьків щоденного заняття за мудрою книгою наштовхне, вкаже шлях здобуття знань, зрештою навчить її бути сучасною, обізнаною, культурною й цікавою у спілкуванні людиною.

Книга вчить мудрості. Останнім часом гаджетовий бум заповнив Всесвіт, що живим магнітом притягує всіх, хто хоче бути сучасним, у підсумку книгу відтіснено на «лаву запасних». Та чи є від цього користь? Кожне заняття має свої позитивні й негативні сторони, тому сучасні діти обирають яскравість, зацікавленість та віртуальність. Розуміючи всі перепетії сучасності, сьогоднішньому вчителю ніщо інше не залишається як сприйняти ситуацію, набратися терпіння та віднайти своєю креативністю й винахідливістю всі золоті

ключики для відкриття найпотаємніших дитячих дверцят для зацікавлення та «переміщення» книги на перше основне місце.

Важливим завданням сучасного педагога для кожної дитини створити всі необхідні умови для зацікавлення до книги, забезпечення розвитку особистості засобами різних видів читацької діяльності; формування читацьких, комунікативних та інших ключових компетентностей розвитку образного, критичного й логічного мислення.

Для вироблення достатнього рівня темпу читання у першокласників, слід використовувати систему ігрових форм, яка спонукає дитину до додаткового використання літератури для зацікавлення читання як на уроках, так й поза ними. Цікаві форми роботи надають можливість розвитку оперативної пам'яті периферичного зору на сприйняття різних відтінків, значень слів, розуміння головної думки прочитаного, усвідомлення фактів прочитаного.

Як досягти успіху здобувачу освіти у швидкочитанні, запам'ятовуванні та осмисленні прочитаного? Відповідь одна: якомога більше читати, працювати з книгою, самовдосконалюватися. Встановлено, якщо дитина читає вголос незнайомий текст 150 й більше слів, то вона, як правило, успішно навчається з переважної більшості предметів, висловлює логічно й послідовно свої думки, граматично правильно будує речення. А дитина, яка читає повільніше за 90 слів не встигає виконувати вчасно завдання, навчається гірше й всі зусилля вирватися на щабель вище стають марними й вона залишається на рівні невстигаючої. Слід звернути увагу на усвідомленні читання та швидкості. Так дитина, яка читає мало, може швидко прочитати до кінця речення чи цілий абзац, але змісту так і не опанувати. Чим швидше читає, тим незрозумілішим стає текст. Тому головним принципом успішності є не швидкий темп читання, а усвідомлення прочитаного.

Швидкочитання дає дитині можливість бачити текст наперед, обмірковувати зміст та придумати кінцівку тексту. Повільне читання завжди пов'язане із обмеженням кута зору, браком виразності, нерозумінням тексту. І, як висновок, запорука виразності – швидкість читання.

Вправи швидкочитання

<http://surl.li/serpq>

Таблиця для покращення темпу читання, де вертикально записані всі можливі злиття двох чи трьох приголосних.

Таблиця 1.

	А	О	У	Е	И	І	Я	Ю	Є	Ї
Б										
В										
М										
Н										
С										
В										
Д										

За допомогою таблиці вчитель посуває указкою від приголосних до голосних читаючи закриті й відкриті склади.

Таблиця 2

	А	О	У	Е	И	І	Я	Ю	Є	Ї
зл	зла	зло	злу	зле	зли	злі	зля	злю	зле	злії
	азл	озл	узл	езл	изл	іzl	язл	юзл	єzl	їzl
кл	кла	кло	клу	кле	кли	клі	кля	клю	кле	клії
	акл	окл	укл	еклн	иклн	іклн	яклн	юклн	еклн	їклн

У таблиці записано всі злиття двох чи трьох приголосних.

Таблиця 3

	А	О	У	Е	И	І	Я	Ю	Є	Ї
клр	кляра	кляро	кляру	кляре	кляри	клярі	кляря	клярю	клярю	клярі
	акляр	окляр	укляр	екляр	икляр	ікляр	якляр	юкляр	єкляр	їкляр
стл	астля	остля	устля	естля	истля	істля	ястля	юстля	єстля	їстля
	стля	стля	стля	стля	стля	стля	стля	стля	стля	стля

Так в ігровій формі можна проводити тренування читання складів.

Гра «**Равликовий біг**» для першокласників є цікавою, коли із паперу вирізають равликів, на спинах яких – «віконечка», через котрі видно тільки одне з'єднання приголосних. Біля «віконечка» на равлику написана голосна літера. Равлики пересувають по полю горизонтально. Читають, зливаючи голосну з приголосними, що по чергово з'являються в отворі.

Наступною буде таблиця опанування якнайбільшої кількості карток з 8 - 10 словами на кожній. Бажано запропонувати слова зі злиття приголосних та різних голосних.

Таблиця 4

струнко	злива
стрій	зламати
страх	злізти
стрибок	злизати
гості	розмова

Таблиці читають хором, поодиноці, сусід сусідові, з різною інтонацією, по черзі. Від повільного темпу до дуже швидкого. Дотримуючись і не дотримуючись послідовності слів.

Читання пірамідами		
<i>На</i>	<i>Ти</i>	<i>Ні</i>
нам	тип	ніч
напій	тигр	коні
вітрина	хатина	ніготь
намісто	тигорова	ніжний

[18]

Є два види читання: **мовчазне** (читання про себе) та **вголос** (або голосне). Мовчазне читання стає другим після читання вголос, бо спочатку потрібно навчити дитину читати вголос, і тільки пізніше читати мовчки.

У цьому завжди допомагають ігри.

Улюблена гра «**Хто швидше**». Двоє учнів читають одночасно вголос – хто швидше завершить, той і здобув перемогу.

Гра «**Диктор**», коли вчитель чи найсильніший учень читає вголос, допомагаючи зрозуміти слово, а решта – пошепки повторюють та запам'ятовують написання слів.

Найпоширеніша гра читання «**ланцюжком**» стимулює учнів для швидкого та правильного читання, коли діти уважно слідкують за читачем, бо наступним може бути саме він. Так спочатку можна читати слова, реченнями а вже пізніше в наступних класах – абзацами.

Найпопулярніші види читання: **вибіркове читання** або поглиблене вивчення певного матеріалу, **наскрізне читання** (читання підряд) охоплює ознайомлення з текстом цілого абзацу, розділу, теми та **попереднє читання** (читання іншомовних слів зі словниками та довідниками), **повторне читання** застосовується, коли незрозумілий текст потребує осмислення прочитаного, **партитурне читання** (швидке), коли за невеликий проміжок часу можна опанувати цілу книжку, при швидкості читання близько 200 слів за хвилину,

аналітичне читання (використовується при написанні рефератів, супроводжується оперуваннями фактів, цитат, висновків, складання тез, **змішане читання** (використовуються різні види читання для досягнення цілей на уроці).

Вибіркове читання, коли вчитель чи інший учень задає певне завдання для покращення зорової пам'яті, швидкості реагування орієнтації над текстом, активно віднаходить певну частину. Наприклад:

- найдовше, найкоротше, двоскладове, чотирискладове, слова власні назви;
- грубі, пестливі слова;
- діалоги, монолог, опис пейзажу, настрою, дії, вчинки;
- розповідні, питальні, спонукальні, окличні речення;
- іншомовні, незрозумілі, неологізми, застарілі слова;
- характеристика дійових осіб;
- незрозумілі; фразеологізми, антоніми, синоніми;
- продовжити речення.

Зразкове читання, або перевірка домашнього завдання, коли діти бажають продемонструвати виразне читання тексту.

Читання в особах, коли учні розрізняють слова автора та дійових осіб, вміло передають інтонацію слів та речень, головну думку твору, настрої персонажів.

Читання скоромовкою (або швидке читання), коли діти в швидкому темпі ознайомлюються із текстом, віднаходять відповідь на запитання та запам'ятовують зміст твору.

Читання «Стежинка», коли діти читають склади, слова, речення, абзац: повільно й тихо; швидко й тихо; повільно й голосно; швидко й голосно.

Читання «Гудіння бджіл», коли діти читають за певний проміжок часу напівголосним читанням, що видається гудінням бджіл у вулику.

Мовчазне читання, коли діти читають текст не рухаючи губами, не відтворюючи звуків. Губи щільно закриті.

Читання «як черепаха», коли діти читають повільно, протяжно, запам'ятовуючи склади, слова, речення; **читання «як лисичка»**, коли діти відтворюють хитрі наміри тваринки й улесливим голосом передають зміст слів, речень, тексту; **читання «як мишка»**, коли діти читають тонким, писклявим голосом текст, у кінці речення промовляючи «Пі – пі..», **читання «як кішка»**, коли діти читають текст тонким, мов кішка голосом, та в кінці кожного речення додають «М'яууу». Так можна читати для зацікавлення «мовою» кожної тваринки, за бажанням вчителя, учнів.

Читання «За бажанням», коли діти вирішують, хто наступний читає, а саме: весело, сумно, радісно, комічно, засмучено, сердито.

Вправа **«Оратор»**, коли на середину класу запрошує вчитель двох учнів, їх завдання разом розпочати монолог на задану тему. Наприклад «Зима». Перемогу здобуває той, хто найбільше говорить.

Робота в парах, групах: **читання «Фантазер»**, коли діти продумують інше завершення тексту, додають інших головних героїв, інше місце подій, іншу назву твору.

Читання «Лев та Мишка», коли двоє здобувачів освіти читають текст. Один починає читати за «Мишку» раніше, інший за «Лева» й має «наздогнати тваринку». Та чи спіймає? Якщо наздогнав – спіймав, якщо ні – сховалась гризунка в нірку.

Читання «Контроль», коли один здобувач освіти читає, інший уважно слухає й аналізує якість прочитаного. Потім чергуються.

Хорове читання, коли здобувачі освіти всі разом хором читають слова, речення, текст. Хто з кращою технікою читання, той намагається читати виразно.

«Юні письменники», коли твір читає вчитель без початку, з відсутньою кінцівкою. Здобувачі освіти намагаються створити свій початок та кінець твору.

«Пошук», коли вчитель дає завдання:

- знайти речення, в якому згадується задане слово;
- знайти відповідь на запитання «чому?» (запитання до певного речення):
- знайти відповідь на запитання «де?» (відбувалися події в тексті..).

«**Вподобайка**», коли потрібно виконати такі завдання:

- поділи текст на частини;
- знайди в тексті опис, міркування, роздум;
- знайди антоніми, синоніми, пароніми, омоніми;
- прочитай ту частину, яка найбільш сподобалася;
- зайти в тексті зачин, основну частину, кінцівку.

«**Юні художники**», коли учні після прочитаного тексту, фантазуючи, розповідають про картину, яку б вони написали.

«**Чомусики**», коли учні після прочитаного твору обмірковують й ставлять запитання автору, один одному, вчителю.

«**Читання в русі**», коли в класі парти розміщені по колу (здобувачі стоять біля своїх парт), й мають можливість читати в різних підручниках, рухаючись по колу, орієнтуючись, де закінчив, бо продовжить читання в наступному підручнику. За сигналом вчителя учні рухаються по колу й таким чином продовжують читати текст. Мета – вміння слідкувати за думкою, орієнтуватися в тексті, бути зібраними та уважними.

Конкурс «**Хутко**», коли учні шукають відповіді на запитання вчителя в тексті й читають. Запитань може бути декілька.

Читання «**Погляд**», коли учень стоїть біля дошки, читає вголос речення, коли завершить, піднімає голову й уважно дивиться на однокласника, який продовжить читати наступне речення до крапки. Гра продовжується до закінчення тексту.

Читання «**Театр**», коли учні виразно читають в особах свою отриману роль. Є слова автора, точна кількість героїв твору (казки, оповідання чи байки).

Різні види переказу тексту

- переказ зі зміною особи (я, вона, вони...);
- стислий переказ;
- переказ певної частини;
- переказ за допомогою жестів, міміки;

Складання плану

- питальними, розповідними, спонукальними реченнями;
- малюнковий план;
- поширений план.

Гра «**Автор**», коли учень виконує роль автора прочитаного твору, йому ставлять однокласники запитання, вступають в діалог, розмірковують.

Презентація:

- твору, коли учні заздалегідь готуються до уроку;
- відповідей, ідей.

Використання: **дискусій, «мозковий штурм», інтерв'ю, мікрофон, «карусель», акваріум, «інформаційна пилка», «асоціативний куш», прийом фішбоун[2].**

А тому читання:

- вдосконалює знання й практичні навички;
- заспокоює й знижує рівень тривоги на 65 – 68%;
- покращує пам'ять, збагачує словниковий запас, покращує самооцінку;
- допомагає у вирішенні складних та надскладних завдань;
- збільшує активність роботи мозку, зміцнює сон, зменшує депресію;
- розвиває емпатію, формує мовленнєву культуру;
- дає міцні знання, робить нас розумнішими;
- вчить мислити, аналізувати;
- розбиратися в людях; бути ввічливим, толерантним, цікавим співрозмовником [10].

КОНСПЕКТИ УРОКІВ

Літературне читання

Тема: Леонід Глібов. «Зозуля і Півень». Викривальний та повчальний зміст байки.

Мета. Поглиблювати знання учнів про особливості байки як жанру; розвивати навички виразного вдумливого читання, вміння складати характеристику героїв; заохочувати дітей до активної роботи на уроці, до роботи в команді; виховувати чесність; відразу до лицемірства, підлабузництва, корисливості.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Хід уроку

I. Організаційний момент

1. Емоційне налаштування. Вправа «Очікування»

- Діти, в нас сьогодні особливий урок. Бажаю вам плідно працювати, бути активними та зосередженими.

- Що ви очікуєте від уроку? (Відповіді учнів).

Усі свої бажання занотуйте на яблучкові та озвучте.

<http://surl.li/rcuoq>

2. Мовленнєва розминка. Чистомовка.

Зів-зів-зів – двоє фальшивих друзів.

Уля-уля-уля – хитра лицемірна зозуля.

Ець-ець-ець – сміливий хоробрий горобець.

Ень-ень-ень – лицемірний хвалькуватий півень.

3. Загадки

- Зранку, вдень і в надвечір'я
Облітаю ліс уздовж і вшир я.
Занесу своє яєчко
У чуже якесь гніздечко.
Легко всівшись на суку,
Я роки лічу: ку-ку! (Зозуля).

<http://surl.li/rctwz>

- З білого каменю народиться, весь світ буде.
(Півник).

<http://surl.li/rctue>

II. Мотивація навчальної діяльності. Оголошення теми і мети уроку.

1. Мотивація навчальної діяльності.

-На проблему чесності, справедливості, уміння говорити правду завжди люди звертають особливу увагу. Ці теми є ключовими в щирих людських відносинах, а тому часто порушуються в багатьох творах майстрів дотепного гострого й влучного слова - байкарів, зокрема в Леоніда Івановича Глібова. Сьогодні на уроці ми з вами познайомимось з його байкою «Зозуля і Півень».

2. Робота над темою уроку.

1) Актуалізація опорних знань учнів.

Робота з літературознавчими термінами. Метод «Розумний кошик».

(Учням роздано картинки кошків і запропоновано наповнити їх: написати терміни, поняття, персонажі з вивченої теми й озвучити їх. Перемагає той, у кого найбільше занотовано термінів, тобто в кого найбільш наповнений знаннями кошик).

- **Який твір називають байкою?**

(Байка – невеликий за обсягом, переважно віршований твір, що має повчальний характер, завжди побудований на алегорії. Складається з оповідної частини та моралі.)

- **Що таке мораль байки?**

(Мораль – це висновок байки, побудований в образній, повчальній формі звертання до читача, в якому автор виступає в ролі порадника, мудреця. Може бути як на початку, так і наприкінці байки.)

- **Що таке «алегорія» байки?**

(Алегорія – це основна ознака байки – відтворення характерів людей та їхніх взаємин через художні образи тварин, рослин, предметів, явищ природи.)

2) Розповідь вчителя про цікаві факти життя байкаря Леоніда Глібова.

(Демонстрація на екрані інформації)

- Глібов працював викладачем у Чернігівській чоловічій гімназії. Учні завжди з повагою відгукувалися про свого вчителя, знали напам'ять його байки. Відомий байкар був учителем Петра Антоновича Косача – батька Лесі Українки.

- Хвороба серця й астма підірвали здоров'я байкаря. У останні роки життя він втратив зір, але продовжував писати під лінійку з лупою.

- Залишив Глібов великий доробок: 107 байок українською мовою, 43 поезії, 27 віршованих загадок, 12 акровіршів, двох казок, поем і комедій, які дуже подобаються дітям

III. Робота над темою уроку.

1) Сприймання й усвідомлення нового матеріалу.

Читання байки «Зозуля і Півень» учителем.

2) Опрацювання змісту твору:

а) Мовчазне читання;

б) Читання ланцюжком;

в) Читання «Диктор», коли діти читають за схемою : повільно, швидко, дуже швидко.

3) Робота в групах. Об'єднуємося в три групи. Утворюємо хмаринки слів.

1 група «**Верба**» – утворити хмаринку слів «Зозуля про Півня» (добреє слівце, братику, співає веселенько, слухала б довіку...).

2 група «**Барвінок**» – утворити хмаринку слів «Півень про Зозулю» (кралечко, моя перепеличко зіронько моя, зозуленько, жалібненько...).

3 група «**Калина**» – слова Горобця. Прокоментувати їх.

- Кого стосуються дані слова? (Це стосується людей).

4) **Творча робота.** Скласти асоціативні кущі до персонажів:

1 група «**Верба**» – Горобець (правдивий, сміливий, чесний, справедливий...).

2 група «**Барвінок**» – Півень (хвалькуватий, корисливий, погано співає, самовпевнений, пихатий...).

3 група «**Калина**» – Зозуля (хитра, нещира, улеслива, лицемірна, фальшива, брехлива).

5) **Робота над мовою байки. Метод «Навчаючи, вчусь».**

(Діти, які засвоїли матеріал, пояснюють тим, хто його не зрозумів).

Учні шукають в тексті художні засоби: **порівняння** (мов перепеличка, виспівуєш, неначе та жар-птиця, заніє серденько, неначе на чужині); **зменшувально-пестливі слова** (голосочок, жадібненько, веселенько, кралечко, садок, голубонько, Зозуленько, пшениченьки, серденько, їстоньки, питоньки, ...).

б) Вправа «**Пінг-понг**». Пропонується двом учням читати текст. Один розпочинає початок речення, інший продовжує читати речення.

Українська мова, 4 клас

Тема. Повторення вивченого про іменник як частину мови

Мета: формувати вміння орієнтуватися в різноманітних ситуаціях спілкування; бути готовим до діалогу, дотримуватись правил етикету, культури спілкування; формувати вміння працювати в команді; формувати в учнів здатність ухвалювати рішення щодо власної думки в різноманітних життєвих ситуаціях; виховувати зосередженість у роботі, почуття відповідальності за результат спільної навчальної діяльності; виховувати бажання бути ввічливим, дбати про культуру свого мовлення.

Тип уроку: урок – телепередача.

Хід уроку

I. Організаційний момент

- До роботи запрошую вас,

Мій найкращий 4 клас.

Гарний настрій беріть,

За собою друзів ведіть.

Часу не гаймо!

Урок розпочинаймо!

- Відчуймо сьогодні себе частинкою колективу, України, Всесвіту й скажіть: Я буду гарно сьогодні працювати на уроці!

Бажаю всім однокласникам бадьорого настою!

II. Оголошення теми і мети уроку

Сьогодні ми працюємо в незвичному форматі, в студії «Іменник». І я – телеведуча Марія Петрівна, запрошую вас у захоплюючу подорож з теми «Іменник».

Нам надіслали літери, з яких слід скласти слово. Та чи всі вони є?

к І м е н и

2. Каліграфічна хвилинка.

- Так, це слово «Іменник», чого не вистачає? (Однієї літери «н»)

Діти записують слово «іменник»

2. Орфографічна хвилинка

- Що потрібно робити, коли чуємо подовжений звук у словах? (знання, життя, читання, розуміння, колосся...) (Діти записують 5 – 6 слів).

- До якої частини мови належать усі записані вами слова?

- Що таке іменник?

III. Робота над темою уроку

На нас чекають рубрики: «Ексклюзивне інтерв'ю», «Мій найкращий день», «Що? Де? Коли?», «Моя країна», «Інформуємо!», «Сніданок з 1+1».

1. Рубрика «Ексклюзивне інтерв'ю» (фронтальне опитування).

До слова запрошую кореспондентів, щоб почути відповідь на запитання:

- Як називається частина мови, що означає предмет?

- На які питання відповідає іменник? Скільки родів? Чисел?

- Чи має іменник відмінки? Скільки їх? Назвіть їх.

- Є загальні та (власні) іменники.

- Чого більше загальних чи власних іменників? (власних).

- Чи є іменники, які вживаються тільки в множині? Наведіть приклади.

2. Рубрика «Мій найкращий день». Завдання: слід описати (усно) свій найкраще проведений день, використовуючи тільки іменники. Наприклад: ранок, вікно, сонце, радість, поїздка, тато, мама, брат Миколка, автівка, Київ, шосе, квиток, екскурсія, екскурсивод, експонати, зацікавлення, предмети історії, подяка, обід, посмішки, тепло, дорога, рідний дім, радість, родина, сім'я...

3. Рубрика «Що? Де? Коли?».

а) Львів, Одеса, Полтава,... – (міста).

Жучок, Орлик, Пушок,... – (клички тварин).

Дніпро, Дністер, Дунай,... – (річки).

Оленка, Дмитро, Ірина,... – (імена).

Шевченко, Лисенко, Іванченко ... – (прізвища).

б) Визначте підмет і присудок у реченнях:

Їжачок під час небезпеки згорнувся в клубок.

Маринка та Світланка прочитали цікаву книгу.

У саду ростуть яблуні, груші, сливи.

в) *I група* – завдання: від слів-іменників чоловічого роду утворити іменники жіночого та середнього роду (тигр, вовк, гусак, кріль).

II група – завдання: записати іменники в три колонки (ч.р., ж.р., с.р.)

Калина, тополя, сонце, вікно, м'яч, дідусь, земля, теля, равлик, листок, тигр, море, хліб, село, троянда, дитя, ручка, хмара.

III група – завдання: скласти речення з іменниками мама, гість, сонце. Визначити рід. Знайти граматичну основу.

(Презентація результатів групової роботи.)

IV. Рубрика «Моя країна».

а) Робота з деформованим текстом.

опДнір, десОа, гоУжрод, квїМоила, няницВї, виКї

б) Робота над текстом: дайте назву, визначте рід іменників.

Україна – чудовий і мальовничий край. Це наша велика Батьківщина. Це і земля наша, і люди, і рідна мова, і історія нашого народу, і його пісні та мрії, вся наша держава – рідна Україна. Вона для кожної людини, як рідна ненька, її не можна ані купити, ані заслужити, вона у кожного одна. Коли ми говоримо про нашу державу Україну, нашу велику Батьківщину, то слово «Батьківщина» пишемо з великої букви.

V. Рубрика «Інформуємо!». (Вправа «Передбачення»).

(Учні підготували до уроку твір-мініатюру «Моя матуся», намалювали малюнки. Зачитують, презентують).

VI. Рубрика «Ерудит»

Гра «Яке слово зайве»

1. Вікно, сніг, клен, дуб (зайвий іменник вікно, бо воно середнього роду, а всі інші чоловічого).

2. Піаніно, ліцей, морозиво, Іван (зайве слово Іван, бо це власна назва).

3. Рукавиці, ножиці, черевики, заєць.(зайве слово заєць, бо цей іменник у однині, а всі інші - в множині).

VII. Рубрика «Сніданок з 1 +1» Робота в групах.

I група. Ви – археолог 2250 року. Уся інформація Всесвіту закладена в гаджетах. Тому, звичайно, ви вперше до рук взяли словник. Зробіть опис для вас сенсаційної знахідки.

II група. Уявіть, ви – журналіст у майбутньому. Вам дали завдання донести підростаючому поколінню інформацію про цінність словників.

III група. Ви – письменник. Вас запрошено на зустріч із школярами. Вам потрібно розповісти про словники. Можна використати певний образ головного героя з прочитаних творів для заохочення глядачів.

Презентація результатів групової роботи.

Я досліджую світ, 4 клас

Тема. Де шукати скарби України?

Мета. ознайомити здобувачів освіти з поняттям «скарб»; розвивати вміння працювати з додатковою літературою, з медіа; виховувати допитливість, спостережливість, а також бажання вивчати історію рідного краю, пишатися скарбами нашої країни та вчити їх берегти.

Тип уроку: урок – подорож.

Хід уроку

1. Ранкове коло

I. Вступна частина

Вправа «Сонячне коло»

– Діти, пропоную стати в коло. З'єднайте долоньки, усміхніться й подаруйте чудовий настрій один одному. Коли ми даруємо добрі слова, тепло своїх долонь іншим, нам також стає тепло й затишно.

А щоб гарний настрій мати,

Треба всім його бажати.

Пропоную один одного привітати приємними словами.

- Маринко, я рада бачити тебе й тому бажаю тобі гарного дня.

(Діти вітають один одного по колу).

- У вільний час чим ви любляете займатися? Яке ваше хобі?
- Чи маєте ви домашню бібліотеку?
- А подорожі вас приваблюють? Чи встигли ви вже десь побувати?

II. Оголошення теми, мети уроку

Сьогодні я пропоную вам віртуальну подорож. Ми побуваємо в різних куточках нашої квітучої держави, щоб дізнатися про справжні скарби.

1. Самостійна робота. Робота в групах: метод використання QR-кодування:

а) <https://youtu.be/RSBxHX9exEA>

«Скарби запорожців – Легенди України».

б) Робота з тлумачним словником.

- Що таке скарб?

Скарб – таємно приховані в землі або заховані іншим способом гроші, коштовний посуд, монети, ювелірні вироби або інші коштовні речі, власник яких залишився невідомим і не може бути знайденим, або ж втратив на них право власності.

- Як можна ще сказати про скарб? (знахідка, приз, коштовності, багатство, золото, гроші, цінності). – Усі цінні об'єкти, що залишили в спадок є безцінними та оригінальними. Саме про них сьогодні й піде мова.

III. Основна частина.

1. Пояснення нового матеріалу

1.1. **Робота за підручником.** Пояснення вчителем про культурну спадщину держави.

- Що таке культурна спадщина?

- Які ви знаєте об'єкти культурної спадщини? (Матеріальні й нематеріальні).

1.2. **Робота в парах.** Гра «Золоті зерна». (Збери слова)

а) Музей, церква, картина.

б) Замок, монастир, пам'ятки природи.

в) Палац, ансамблі, казка.

г) Книга, заповідник, пісня.

- Усе це і є культурна спадщина держави.

1.2. Робота за підручником (с. 64). Читання «ланцюжком» тексту. За сигналом слід переказати текст.

Словникова робота: експонат (музейна або виставкова річ); **пращури** (діди, прадіди, прабадьки, померлі родичі); **лихоліття** – часи тяжкого лиха, бідування народу; **відроджувати втрачене** – відновити те, що перебуває в стані занепаду.

Учитель. У нас, в українців, є улюблені страви, якими смакували наші пращури, але ми й сьогодні любимо ними смакувати. Це - борщ, пампушки, вареники, сало, бограч, куліш, банош, голубці, деруни, домашні ковбаси, капуста, холодець.

Інтерактивна гра «Що зайве для приготування страви?»

Деруни: картопля, буряки, цибуля, яйце, борошно, сметана, сіль.

Домашня ковбаса: м'ясо, сіль, перець, лаврове листя, капуста, морква, горох.

Холодець: м'ясо, цибуля, морква, сіль, квасоля, гарбуз, сир домашній, буряк.

Борщ: картопля, квасоля, гарбуз, капуста, томатна паста, яйця, м'ясо, морква.

1.3. Слово вчителя про охорону культурної спадщини України.

(Конституція України, стаття с. 54.)

1.4. Робота в групах: об'єднання за самостійно обраними кольорами.

1. Блакитний: Опрацювати статтю с. 65 й скласти 5 запитань до тексту.

2. Зелений: Якою є головна мета світової спадщини ЮНЕСКО? (с. 65)

3. Жовтий: Словникова робота; пояснити значення слова «фольклор».

4. Синій: Переказати текст про види музеїв (с. 65).

2. Віртуальна подорож. Захист проєкту «Скарби України» (підготовлена розповідь здобувачів освіти про природні й створені руками людини скарби України з додаванням фото з Інтернет видання).

Завдання: Робота із фізичною картою України. Позначення на карті визначних місць, про які йде мова. (🇺🇦)

1. Срібний степ

Він знаходиться в заповіднику Асканії Новій на Херсонщині. Під час вітру гойдається ковилове колосся – саме через це степ здається срібним.

Срібний степ

<http://iloveua.org/region/allukraine>

Озеро Синевир.

Найбільше озеро Українських Карпат. Озеро Синевир вважається найцікавішим об'єктом Національного природного парку «Синевир» і є однією з візитних карток Українських Карпат. Воно розташоване на висоті 989 метрів над рівнем моря, має середню площу 4-5 гектарів, його середня глибина становить 8-10 м, максимальна – 22 м. Через висоту над рівнем моря і порівнянню глибоководність, навіть у найтепліші дні прогріваються лише верхні 1-2 метри озера.

<http://www.golos.com.ua/article/354213>

<http://www.golos.com.ua/article/354213>

2. Києво-Печерська лавра.

Києво-Печерська лавра – київський православний монастирський комплекс. Один із найбільших християнських центрів України, визначна пам'ятка історії та архітектури.

Києво-Печерська лавра

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B8%D1%94%D0%B2%D0%BE-%D0%9F%D0%B5%D1%87%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%B%D0%B0%D0%B2%D1%80%D0%B0

3. Херсонес.

Античне місто Херсонес Таврійський (що в перекладі означає місто Бога сонця – Хора) (нині Севастополь) розташовується на території Гераклейського

півострова Крим. Унікальна збереженість археологічних знахідок дає змогу створити на базі Херсонеса Таврійського перший в Україні – археологічний парк.

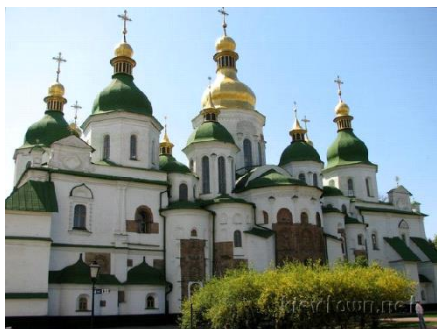
<https://zn.ua/UKRAINE/kollektiv-hersonesa-otkazalsya-rabotat-pod-nachalom-svyaschennika-184471.html>

<https://www.facebook.com/100063507315634/posts/2363582903915636/>

4. Софія Київська.

Християнський собор в центрі Києва, пам'ятка української архітектури і монументального живопису 11 — 18 століть, одна з небагатьох уцілілих споруд часів Київської Русі. Собор було збудовано за наказом князя Ярослава. При соборі було створено перші в Україні бібліотеку і школу.

<https://st-sophia.org.ua/uk/golovna/>

<https://st-sophia.org.ua/uk/golovna/>

5. Ластівчине гніздо.

Пам'ятка архітектури та історії, розташована на 40-метровій скелі Ай-Тодорського мису в смт Гаспра, він став символом берега Криму.

[https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%87%D0%BA%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B4%D0%BE \(%D0%9A%D1%80%D1%8B%D0%BC\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%87%D0%BA%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B4%D0%BE (%D0%9A%D1%80%D1%8B%D0%BC))

[https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%87%D0%BA%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B4%D0%BE \(%D0%9A%D1%80%D1%8B%D0%BC\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%87%D0%BA%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B4%D0%BE (%D0%9A%D1%80%D1%8B%D0%BC))

6. Острів Хортиця.

Хортиця – місце унікальне, овіяне легендами, міфами і переказами різних епох. Тут піднімаються на земну поверхню граніти, вік яких перевищує 2,5 мільярда років, саме тут знаходяться кургани – ровесники єгипетських пірамід і стародавні храми – кромлехи. Це місце сили, куди тисячі людей приходять підзарядитися життєвою енергією, а «Запорозька Січ» - символ епохи козацької вольниці, військової доблесті і самобутності українського народу.

<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%8F>

<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%8F>

7. Музей «Писанка».

Писанки України – це національний оберіг, що несе в собі символи добра, життя і надії. Не всім під силу усвідомити їх філософію і таємничий зміст. Історія походження писанки починається надзвичайно давно. Дивлячись на неї, ми можемо уявити, якими були уявлення наших пращурів про навколишній світ. Один на весь світ музей писанки знаходиться в Україні, у місті Коломия Івано-Франківської області. Офіційна його назва – музей писанкового розпису, простіше – музей «Писанка». Тут зібрані всі писанки України в одному місці, не говорячи вже про діаспору. Ви можете подивитися й порівняти писанки з Гуцульщини, Буковини, Покуття, Лемківщини, Опілля, Бойківщини, Полісся, Поділля, Слобожанщини, Подніпров'я, Причорномор'я та Центральної України, де ми з вами живемо.

<https://karpatium.com.ua/pamyatky-arkhitektury/muzei-pysanka-v-kolomyi>

<https://karpatium.com.ua/pamyatky-arkhitektury/muzei-pysanka-v-kolomyi>

9. Золоті ворота — головна брама стародавнього Києва, пам'ятка оборонної архітектури Русі, одна з найдавніших датованих споруд Східної Європи, символ Києва. Свою назву одержали за аналогією із Золотими воротами в Константинополі (Царгороді), сучасному Стамбулі.

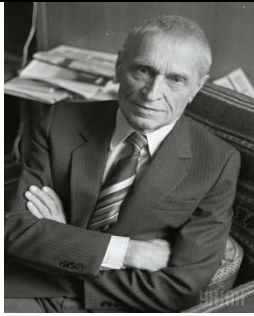

<https://kyivmaps.com/ua/places/zolote-vorota>

10. Для допитливих: в Україні є Музей історії туалету, Аптека - музей, Музей фотоілюзій, Музей хліба, Музей води, Музей каналізації, Експериментаріум, Перший в Україні музей комп'ютерів...

11. Видатні особи, які прославили Україну: Тарас Шевченко, Леся Українка, Ліна Костенко, Іван Якович Франко, Василь Сухомлинський, Микола Лисенко, Микола Леонтович, Соломія Крушельницька, Катерина Білокур, Архип Куїджі, Сергій Бубка, Ольга Харлан, Богдан Ступка, Микола Амосов, Олександр Усик, Віталій та Володимир Клички [Видатні особи, які прославили Україну: <https://portal.lviv.ua/news/2022/10/14/top-100-najvydatnishykh-ukraintsiv-akhmetov-tymoshenko-shcherbytskyj-iakukovych>]...

			
Тарас Шевченко	Леся Українка	Ліна Костенко	Іван Франко
			
Василь Сухомлинський	Микола Лисенко	Микола Леонтович	Соломія Крушельницька

			
Катерина Білокур	Архип Куїджі	Сергій Бубка	Ольга Харлан
			
Богдан Ступка	Микола Амосов	Олександр Усик	Брати Клички

- Славетна українська земля багата працюючими талановитими визначними особистостями, що прославили рідну землю не тільки на Батьківщині, а й далеко за її кордонами.

Багато місць української землі, які дійсно є справжнім скарбом для свого народу. Це місця, куди хочеться повертатися знову й знову. Видатний український поет Василь Симоненко писав «Можна все на світі вибирати, сину. Вибрати не можна тільки Батьківщину».

III. Закріплення вивченого матеріал

3.1. Робота з LEGO

На слайді зображення об'єктів культурної спадщини. Діти самостійно визначають групу (матеріальна чи нематеріальна). До уваги беремо синю й жовту цеглинку. (*Золоті Ворота, Музей писанки, глечик, танець «Гопак», куманець, вишиванка, таріль, борц, «Кобзар», церква, пісня «Ой у лузі червона калина», Собор Святого Юра, трембіта, Дендропарк «Софіївка», вишитий рушник, вареники, діжа, Софія Київська*).

Аргументують свій вибір. Підводять підсумок уроку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Батьківська сторінка: <http://surl.li/rpwp0>
2. Види роботи над текстом на уроках читання: <https://naurok.com.ua/vidi-roboti-nad-tekstom-na-urokah-chitannya-u-pochatkovih-klasah-19728.html>
3. Для вас, батьки: <http://surl.li/rpwqi>
4. Зображення: <http://surl.li/rcuoq>; <http://surl.li/skymr>
5. Іменник як частина мови. Повторення вивченого про іменник: <https://naurok.com.ua/urok-imennik-yak-chvastina-movi-povtorennya-vivchenogo-pro-imennik-399728.html>
6. Конспект уроку з літературного читання в 4 класі. Леонід Глібов. «Зозуля і Півень»: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=492>
7. Конспект уроку з ЯДС «Де шукати скарби України?» 4 клас: <https://vseosvita.ua/library/konspekt-uroku-z-ads-de-sukati-skarbi-ukraini-4-klas-487055.html>
8. Конституція України: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>
9. Колективний творчий проект «Скарби України»: <http://surl.li/rgjik>
10. Користь читання дитині вже у віці немовляти: <https://childdevelop.com.ua/articles/develop/3680/>
11. Лексикологія. Робота зі словниками: <https://litmisto.org.ua/?p=26447>
12. Мобільний телефон: <http://surl.li/rpwkw>
13. Нове покоління дітей – які вони? <https://liko-school.kyiv.ua/uk/zmi-pro-nas/193-nove-pokolinnia-ditei-iaki-vony-iak-ikh-zrozumity-ta-iak-navchaty-5-laifkhakiv-dlia-vchytelia>
14. Повторення вивченого про іменник: <https://naurok.com.ua/vidkritiy-urok-ukrainsko-movi-u-4-klasi-na-temu-povtorennya-vivchenogo-pro-imennik-yak-chastinu-movi-245572.html>
15. Поради батькам, як прищепити дітям любов до читання: <https://childdevelop.com.ua/articles/upbring/9908/>
16. «Скарби запорожців - Легенди України»: <https://youtu.be/RSBxHX9exEA>

17. Стратегія розвитку читання як період до 2032 року «Читання як життєва стратегія» та затвердження операційного плану її реалізації на 2023-2025 роки: <https://www.kmu.gov.ua/news/chytannia-ia-k-zhyttieva-stratehii-a-uriad-skhvalyv-plan-dii-na-2023-2032-roky>
18. Формування навички читання у молодших школярів: <https://naurok.com.ua/formuvannya-navichok-chitannya-v-molodshih-shkolyariv-223721.html>
19. «Швидкочитання у початковій школі» (презентація вчителя початкових класів Марії ЛУЦЕНКО): https://drive.google.com/file/d/1xQkKRlh4wVh_jdWZFjyqvEeEvHdRB6n/view?usp=sharin
20. Цифровізація освіти: <http://surl.li/rokyn>
21. Як уникнути гіперопіки у вихованні дітей: <http://surl.li/spalr>

ДОДАТОК

Учень – це не посудина, яку треба заповнити, це смолоскип, який треба запалити.

Урок позакласного читання «Нескорені»

Під час нестандартного уроку позакласного читання з теми «Леся Українка дітям», 4 клас

Батьківські збори: поради щодо організації навчання. 3 клас

Урок-подорож «Книги, що все знають»

Батьківські збори з елементами тренінгу «Для Всезнаюк». 2 клас

Урок-зустріч у літературній кав'ярні
«Тарас Шевченко – сонце України», 3 клас

Урок-кейс «Літературні казки», 4 клас

Бібліотечний урок
«Сторінками улюблених казок»

Урок-казка «Зимові фантазії»

Урок- мандрівка «На шлях я вийшла
ранньою весною» (Л. Українка), 3 клас

Урок-фантазія «Фарби Осені»

Урок – гра «Літературний турнір», 3 клас

Відвідини бібліотеки ліцею
«Читати модно!»

Впровадження сучасних читацьких технік в освітній процес початкової школи

*(з досвіду роботи вчителя початкових класів
КЗ «Тарасівський ліцей» Кетрисанівської сільської ради
Кіровоградської області» Марії Луценко)*

Підписано до друку 27.08.2024 р.
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Друк – принтер. Тираж 100 прим.
Зам. № 444

КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», вул. Велика
Перспективна, 39/63, м. Кропивницький, 25006.